

Atli Dam, fyrrverandi løgmaður:

Nýggjar samráðing- ingar við danir

Hvørki ein serfrøðingakanning ella ein dómarakanning geva okkum nakra loysn nú. Tí eiga nýggjar samráðingar at fara fram um loysnir frameftir, meðan vit bíða. Hetta heldur Atli Dam, fyrrverandi løgmaður.

Tíðindablaðið Sosialurin hevur tosað við hann

Socialurin hevur biðið fyrr. løgmann Atla Dam gera viðmerkingar til støðuna, sum nú er í komið Danmark og Føroya millum.

Hann sigur, at spurningurin um hvat slag av kanning eigur at verða framd er fullkomuliga í baklasi, og ongin »dirkur« finst, sum kann lirka hetta lās uppáftur í bræði.

Landsstýrið fær ikki vent sær, tað er bundið av lögtingssamtyktini um at biðja um dómarakanning og hvørki kann ella skal royna at ávirka lögtingið til at broyta støðu, tí samtykt gjørd av einmæltum lögtingi, er ein sera sterk samtykt, sum bindur út um vanlig uppskot til samtyktar. Føroyska stóðan er tí greið, sigur Atli Dam og heldur fram:

Lorkut av stjórnini

– Tað var lorkut av donsku stjórnini at halva seg inni við eini støðu, sum mátti bera eitt endaligt samráðingarbrot ímillum landsstýrið og hana um sjálva kanningina í sær.

Tað er torført at siggja fyrri sær, at Poul Nyrup Rasmussen og stjórnin nú fara at broyta samtykt sína, og vit kunnu ikki taka rættin hjá stjórnini til at fylgja síni egnu samtykt frá henni, og dugi eg tí illa at siggja annað, enn at hon fer at royna at fremja eina kanning, sum hon sjálvur hevur sett karmarnar um.

Men líka so vist er, at slík ikki kann fáa føroyska undirtøku ella tilmæli um nevndarlím ella særstök viðurskipti, ið serliga mugu kannast.

Vavið og háttin hevur lögtingið úttalað seg um endaliga.

Hinvegin eiga føroyskir myndugleikar at opna allar hurðar fyrri viðurskiptum, sum ein nevnd vil kunna seg um, og eg eri sannførdur um, at hjá okkara myndugleikum er onki at dylja. Hvat so kann koma undan kavi um bankanna avgerðir

og gerðir vita vit ikki til fulnar.

Um rúma tíð fylgiggur so kanska eitt grundarlag, sum sýnir um viðurskipti, ið kunnu leggast fyrri rættarskipanina, eru at finna og um grundarlag er fyrri endurgjaldi av nøkrum slag.

Skeivur heilivágur
Skulu vit so seta okkum

hendur í favn at biða eftir hesi kanning?

– Nei, tað skulu vit ikki, tí so ómetaliga nógv er nú framkomið, sum prógvar, at trupulleikar okkara fingutann mest vandamikla og skeiva heilivág, sum hugsast kundi.

Tíverri eru danskir politikarar nógv meira teknokratir í dag, enn teir vóru

fyrri, og eru nógv meira heftir av teknokratum í embættisverkinum. Hetta er eisini galdandi fyrri oddamenninar í danska javnaðarflokkinum, sum harafturat so leingi hava sitið uttan fyrri stjórnarvald, at teir fyrri ein part hava mist evnini til at »skilja fuglanna talu«, sum er ein týðandi fortreyt fyrri at virka við politikki.

Hetta er serliga galdandi eina so livandi, men samstundis so lítið ítökiliga veru, sum ríkisfelagsskapur er politiskt sæð.

Loysnirnar, sum valdar blivu, vóru fyrst og fremst tengdar at gandaorðinum »marknaðarbúskapur«, hóast júst danir, har ein av høvuðsvinnunum er matvøruframleiðsla úr landbúnaði, skuldu vitað, at hon ongantið hevur klárað seg í friari kapping.

Knústu vinnulívið

Endurreins av føroyskari fiskivinnu á hesum treytum júst í eini tíð, har veiðan var í botni, kundi ikki annað enn knasa vinnulívið heilt, og vit stóðu eftir við einum misfosti av eini monopol-fyrirtoku, – sum onki hevur við marknaðarbúskap at gera – og sum skjótt einans rekur 4–5 undirskotsfyrirtokur, sum sambært stjóran hóskeveldið skal hava stórt miljónatal í stuðli fyrri yvirhøvur at virka. Ótrúliga ósmæðið, soleiðis at standa og draga allar føroyingar upp á tráð í almennum sjónvarpi.

Tað var ein greið fortreyt frá okkara síðu, at bert 325 milliónir skuldu lænast til Sjóvinnubankan og bert hann, tað fingi vit lyfti um frá sjálvum Poul Schlüter. Hvat hetta hevur útvíkláð seg til vita øll. Bankabjarging var ikki ein føroysk ábyrgd, tí vit hava hvørki lóggávuvaldið ella eftirlitið. Sjóvinnubankin hevði ikki verið bjargaður, um hesi kort høvdu ligið á borðinum 5. okt. 1992.

Í Danmark hevur tjóðbankin í ávisum førum rindað fyrri eftirlæti figgjaeftirlitsins, og hevur hetta elvt til kjak um hvar eftirlitið eigur at liggja, um ikki rætt var at hann, sum rindar fyrri mistøkini – t.e. tjóðbankin – ikki átti at framt eftirlitið sjálvur, men tað er ongantið komið upp á tal, at okini har ein privat banki virkar, skulu rinda særstakt yvir skattin.

Danskir politikarar góð-

tóku fjølmiðlasøgurnar um tað fullkomna ábyrgdarloysi, sum eyðkendi føroyskar politikarar og sum østi vanliga føroyingin inn í ein guldans. Teir framdu tí ta álvarsligu misgerð at seta sjálfstýrisskipan føroyinga úr gildi, uttan tó at átaka sær ábyrgd fyrri tørvandi tryggingini av »solvensi« bankanna, sum figgjaeftirlitið var »garantur« fyrri

Gørtz-nevndin hevur um hetta »ábyrgdarloysi« sagt, at sjálvsagt hava føroyingar spent ov nógv fyrri, og fyrri ein part livað yvir evni, men hetta er bert ein partur av orsökini, tí má fyrr ella seinni figgjarbyrðan, lógð er á føroyingar, endurskoðast.

Gørtz-nevndin sigur eisini, at tað er ikki ólógligt, at tann »meira klóki narrar tann minni klóka«, men talan er helst um at tann »ið visti meira narraði tann, sum visti minni« um støðuna hjá Den Danske Bank. Hetta áleggur út frá moralskum og rimilighetsmetingum Den Danske Bank eina endurgjaldsskyldu um ein slík ikki kann áleggast við dómi.

Øll hesi viðurskipti skuldu givið grundarlag fyrri nýggjum samráðingum við danir, meðan vit biða eftir »tírra« kanning, sigur Atli Dam og heldur fram:

Nýggjar samráðingar beinanvegin

– Væl hava vit fingið eina loysn, sum greiðir okkara høvuðstrupulleikar sum er afturgjalding av lánum okkara fram til 1997/98, tá samráðingar skulu vera um afturgjalding, og vit høvdu kunnað livað við hesum eins væl og donsku vónini um at oljuinntøkur fara at gera tað lættari hjá okkum at gjalda aftur, men tað sum nú er hent gevur høvi til nýggjar samráðingar, tí hendan biðanin við ongum heimastýri og undir figgjarligari umsiting av dønnum, kemur at oyðileggja ikki bert sam-

